

Guide til fokusområde 3

Afklaring og opfølgning på støttebehov

December 2024

Viden til gavn

Introduktion

Du skal udføre indsatsen *Styrket uddannelsesindsats* (SUI) som en del af en større indsats for, at flere unge med handicap gennemfører en ungdomsuddannelse. Den samlede indsats består af fire fokusområder, og du skal arbejde med fokusområde 3. Du kan læse om de øvrige fokusområder i slutningen af guiden.

Denne guide beskriver, hvordan du kan tilrette forløbet sammen med den unge, og giver forslag til konkrete redskaber undervejs.

Fokusområdet er vigtigt at arbejde med, fordi...

Mange unge med handicap opsøger ikke selv vejledning om støtte, selvom det i sidste ende kan være dét, der hjælper dem gennem en ungdomsuddannelse. Derfor er det vigtigt, at der er en opsøgende og nysgerrig afklaring og vejledning omkring behov og muligheder for støtte, så unge med handicap bliver klar over, hvad der er til rådighed, og hvordan støtten kan tilpasses deres behov.

Hvilken støtte der passer bedst til den unge, afhænger af den unges funktionsnedsættelse, deltagelsesønsker og typen af ungdomsuddannelse. For én ung kan det fx være specialpædagogisk støtte (SPS) i undervisningen, der skal til for at gennemføre ungdomsuddannelsen på sigt. For en anden ung kan det være støtte i hjemmet, som kan give den unge et overskud til at klare alt det, der relaterer sig til selve skolegangen. For andre unge med handicap kan de mere generelle tiltag for et mere inkluderende studiemiljø på ungdomsuddannelsen være det, der bedst hjælper den unge.

Arbejdet med dette fokusområde skal understøtte, at de unge:

- » Oplever at have overblik over det samlede uddannelsesforløb og ved, hvem der kan rækkes ud til, når der opstår udfordringer.
- » Får den rette støtte under hele uddannelsesforløbet – også når der sker ændringer i funktionsniveau, livssituation eller uddannelsesforløb.
- » Bliver "klædt på" til bedre at kunne vurdere, hvilken støtte der er relevant for lige præcis dem.
- » Får drøftet ønsker og muligheder for at deltage i sociale og faglige fællesskaber på ungdomsuddannelsen.

Den samlede model for Styrket uddannelsesindsats (SUI)

Du kan læse mere om alle fire fokusområder i baggrundsafsnittet i slutningen af denne guide.

Trin 1: Du er blevet udpeget som fagperson for den unge

Du er udpeget, så vidt muligt, ud fra principper om, at:

- » Der er så få fagpersoner i den unges liv som muligt.
- » Fagpersonen har forudgående kendskab til den unge, og evt. forudgående støtteforløb.
- » Det er en fagperson, der skal have hyppig og god kontakt til den unge.

Måske er du *også* udpeget til at stå for koordineringen af den unges indsats, hvis der er behov for dette (fokusområde 2). Det vil typisk være tilfældet, hvis du sidder i KUI og er udpeget som KUI-kontaktperson. I så fald skal du også læse guiden til fokusområde 2, som indeholder redskaber til at understøtte koordineringen mellem fagpersoner.

Med SUI er der dog også gode erfaringer med at dele rollen op, hvis det giver mening for den unge og den måde, jeres kommune har valgt at organisere indsatsen. Det vil sige, at det er to forskellige fagpersoner, der står for hhv. koordinering af indsatsen og afklaring/opfølgning på trivsel og støttebehov. Det kan fx være, at du er ansat på den unges ungdomsuddannelse og står for afklaringen og opfølgningen på trivsel og støttebehov, og at en fagperson i kommunen står for koordineringen af den unges samlede indsats, fordi den person har gode samarbejdsrelationer til fx visitation og socialområdet.

Hvis du ikke varetager rollen med at koordinere indsatsen, er det vigtigt, at du etablerer et samarbejde med den fagperson, der står for dette. Det kan redskabet i dette trin bruges til.

Du kan læse mere om de forskellige måder at dele rollen op på i *Indsatsbeskrivelse for Styrket uddannelsesindsats (SUI)* og de afsnit, der handler om fokusområde 2 og fokusområde 3.

Formål

Formålet med redskabet i dette trin er at starte samarbejdet med den fagperson, der står for fokusområde 2 – koordinering af den unges indsats. Heri kan I notere de overordnede aftaler om hvem, der gør hvad – og hvordan. Redskabet findes også i guiden til fokusområde 2, så I har et fælles udgangspunkt.

Redskabet er ikke relevant for dig, hvis du er udpeget til at varetage begge roller.

Redskab

Boksen herunder kan udfyldes for hver enkel ung eller som en samlet beskrivelse for jeres samarbejde omkring flere unge.

Navn på den unge: _____

Hvis du skal samarbejde med en fagperson, der varetager fokusområde 2, kan I notere her, hvem der gør hvad for de(n) unge:

Trin 2: Gennemgå det kommende forløb sammen med den unge

Det er særligt i overgangene, at der kan ske uhensigtsmæssige frafald. Det kan bl.a. skyldes, at den unge bliver mødt med nye krav og forventninger eller nye undervisere, der ikke kender den unges behov for støtte, og dermed kan have svært ved at understøtte det gode forløb for den unge. Undersøg sammen med den unge, hvilke overgange der kan være i uddannelsesforløbet – og drøft, om der kan være behov for støtte eller kontakt ved disse overgange. Overgange kan bl.a. være opstart på ungdomsuddannelse, skoleskift, overgang til og fra praktik, projektarbejde, eksamensperioder, ændringer i funktionsnedsættelse, overgangen fra ung til voksen, jf. barnets lov, eller øvrige personlige forhold.

Ud over overgangene kan den unge blive ramt af væsentlige livsbegivenheder, svingende motivation og andre forhold, som ikke kan identificeres på forhånd, og som også kan udgøre en væsentlig risiko for uhensigtsmæssigt frafald. Derfor skal der være en dialog med den unge om, hvordan den unge kan tage kontakt til fagpersonen i sådanne situationer.

Særligt for erhvervsuddannelserne

På www.emu.dk kan I finde en temaside, som beskriver de vigtige faser i forløbet på en erhvervsuddannelse, og hvad uddannelsesstedet skal være opmærksom på undervejs i elevens forløb fra tilmelding til start, de to første uger på GF1 og GF2, vejen til læreplads og fra skole til oplæring og retur.

Formål

Redskabet *Min vej* skal hjælpe den unge med at få et klart og struktureret overblik over det kommende uddannelsesforløb, samtidig med at det gør det muligt for dig som fagperson at skabe en dialog, der tager højde for den unges individuelle behov og mål. Brug gerne redskabet til den løbende opfølgning, så der er et genkendeligt dialogredskab mellem dig og den unge.

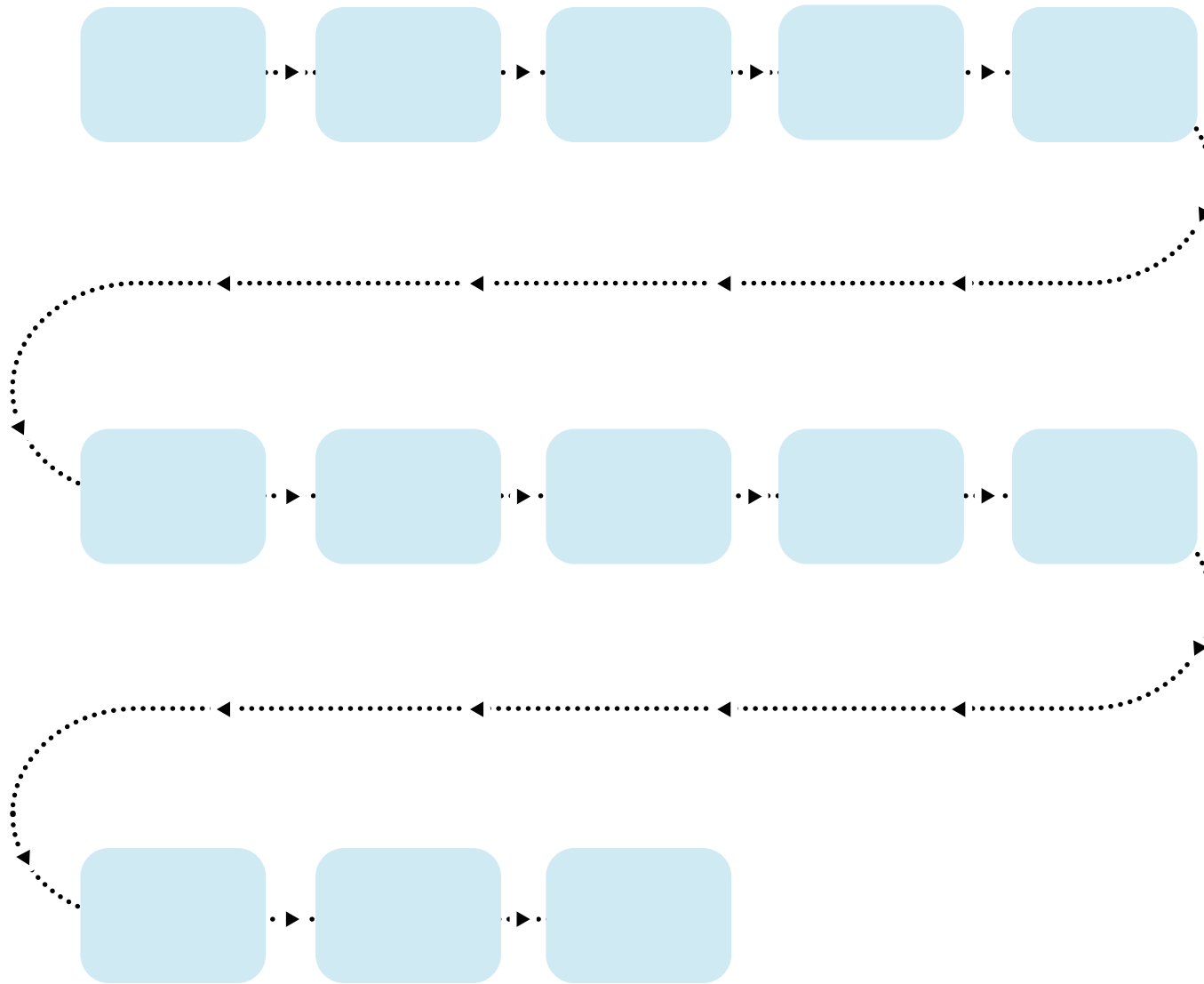
Redskab

Redskabet *Min vej* er et forslag til en tidslinje, du kan bruge sammen med den unge til at danne overblik over den unges uddannelsesforløb samt væsentlige overgange. Lad den unge være aktiv i processen ved at skrive på tidslinjen og navngive ikonerne/evt. finde nye ikoner.

Skriv jeres opgaver og ansvar, så det er tydeligt, hvem der gør hvad.

Inddrag netværk/familie i det omfang, det giver mening for den unge.

Min vej

I kan kopiere ikonerne og sætte dem ind på tidslinjen, hvor der kan være brug for at mødes eller være i kontakt.

Giv ikonet et navn, fx oplæring, eksamen, rejse, afslutning, grundforløb, projektperiode, flytning osv.

Skriv her

Skriv her

Skriv her

Skriv her

Skriv her

Skriv her

Skriv her

Trin 3: Afklar den unges styrker, ressourcer og udfordringer

Det er ikke givet, at den unge ved første møde kan give et klart billede af sit eget støttebehov. Det kræver indsigt i egne styrker, udfordringer og mestringsstrategier – og evt. erfaringer med at have modtaget støtte tidligere. For nogle unge kan det være følsomt og tabuiseret at tale om sit handicap. Denne kompetence – bevidsthed om egne styrker og udfordringer – giver dels et bedre grundlag for at kunne finde frem til den rette støtte, dels er det en vigtig kompetence at bære med sig ud i de fællesskaber, den unge deltager i som en del af uddannelsesforløbet (både klassekammerater, lærere og oplæringssteder).

Indsatsen tager udgangspunkt i en helhedsorienteret tilgang til den unge. Det betyder, at vurderingen af støttebehov skal forholde sig til den unges samlede hverdag – ikke kun det, der direkte relaterer sig til undervisning. For én ung kan det fx være SPS i undervisningen, der skal til for at gennemføre ungdomsuddannelsen på sigt. For en anden ung kan det være støtte i hjemmet, som kan give den unge et overskud til at klare alt det, der relaterer sig til selve skolegangen. Derfor bør afklaringen dække flere arenaer end blot undervisningen.

Den unges forældre og øvrigt relevant netværk kan med fordel inddrages i afklaringsprocessen, da de har kendskab til den unges styrker, udfordringer, tidligere støttebehov og evt. ønsker for støtte. De inddrages i det omfang, det giver mening for den unge.

Formål

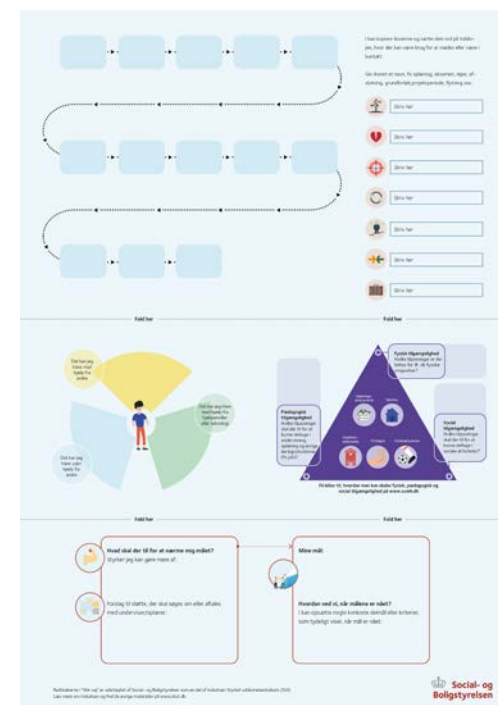
Ved at arbejde aktivt med den unges bevidsthed om styrker, ressourcer og støttebehov, samt informere om støttemuligheder, kan den unge være med til at vurdere, hvilken støtte der bedst kompenserer den unge.

Redskaber

Redskaberne udarbejdet til dette trin kan tages i brug eller bruges som inspiration til din nuværende praksis.

Der er udarbejdet et dialogark, som kan tages i brug sammen med den unge. Dialogarket indeholder tre dele:

- » Redskabet *Min vej* fra trin 2, som I kan bruge til at planlægge og forventningsafstemme roller og ansvar.
- » Redskaberne vist i dette trin, som I kan bruge til at tale om styrker og udfordringer og hvilke behov, der kan være ift. fysisk indretning, tilrettelæggelse af undervisning samt deltagelse i sociale aktiviteter (dvs. fysisk, pædagogisk og social tilgængelighed).
- » Målsætninger og konkrete løsningsforslag.

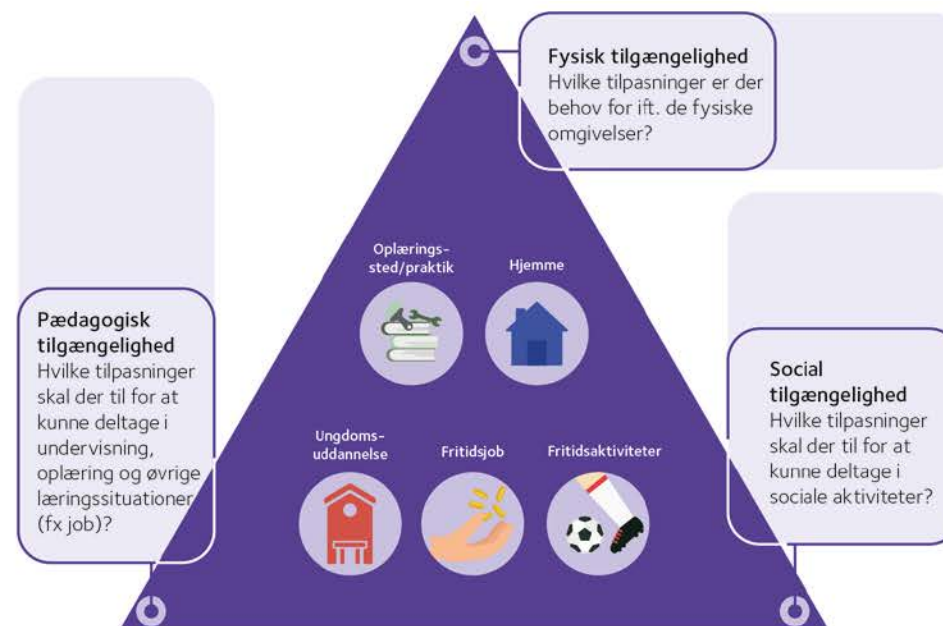
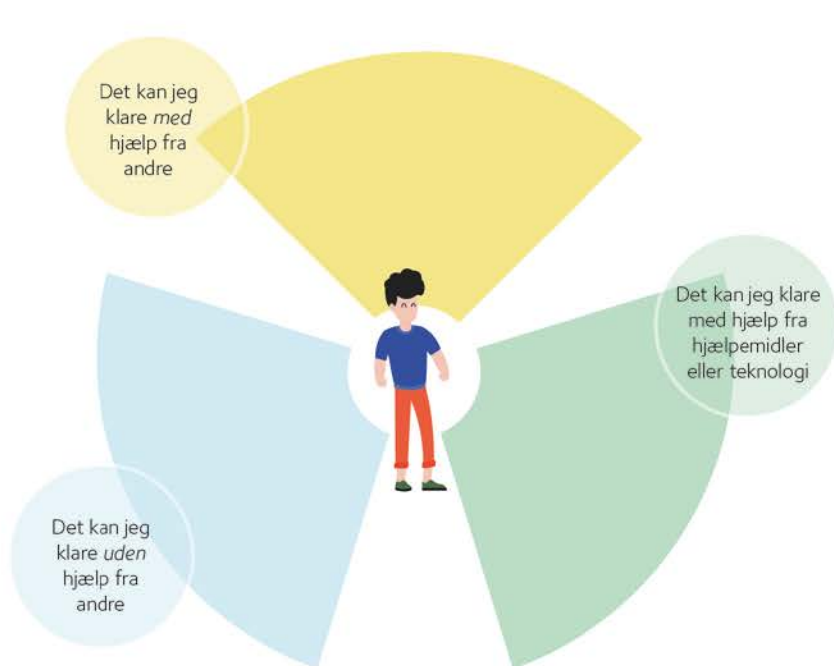

Arket kan foldes, så I kan arbejde med en enkel del ad gangen, hvis der er behov for det.

Alternative måder at blive bevidst om styrker og udfordringer

For nogle unge kan det være svært at komme i tanke om og beskrive det, der udfordrer, eller det, den unge er god til. Det kan særligt være unge med autisme, men vi kan alle sammen have svært ved det i nogle situationer. Her kan I forsøge jer med alternative metoder, som fx:

- » **Brug af billeder:** Bed den unge om at tage billeder i hverdagen af det, der er svært, eller hvor der var behov for hjælp til at løse situationen. Drøft dem næste gang I ses. Nogle gange kan det være nemmere at tale ud fra billeder.
- » **Visualisering:** Understøt jeres samtale med brug af visuelle virkemidler, fx ved at strukturere dagsordenen med mindmaps eller tegne forløbet for den unge. Det skal ikke være pænt, men understøtte de mundtlige informationer, så det er tydeligere at forstå og nemmere at stille spørgsmål til, hvis der er noget, den unge ikke helt forstår. Den unge kan også selv bruge det visuelle til at forklare det, der udfordrer eller fungerer særligt godt.
- » **Bevægelse:** Gå en tur eller lav noget andet aktivt, mens I drøfter udfordringer/styrker. Måske kan den unge vise helt konkret, hvornår noget er svært/går godt, eller også kan bevægelsen gøre det nemmere at have en samtale om det, der er svært.

Få idéer til, hvordan man kan skabe fysisk, pædagogisk og social tilgængelighed på www.sumh.dk

Trin 4: Undersøg den unges ønsker og forventninger til sociale og faglige fællesskaber

Undersøg sammen med den unge, hvilke aktiviteter der kunne være interessante at deltage i, evt. med afsæt i, hvad der findes på ungdomsuddannelsen, hvis den unge allerede kender denne. Undervejs kan I drøfte, hvad der kræves for, at den unge vil kunne deltage, fx i form af støtte eller andre lokale tilpasninger.

Nogle unge kan være afvisende over for det at skulle deltage i aktiviteter ud over undervisningen. Det kan skyldes, at de udtrættes hurtigt pga. funktionsnedsættelsen, at de har dårlige erfaringer med aktiviteter/fællesskaber på skoler, eller at de har svært ved at danne sociale relationer og derfor hellere vil undgå de situationer. Det er altid op til den unge, om den unge ønsker og har overskud til at deltage i sociale eller faglige aktiviteter. Men flere undersøgelser viser, at det styrker elevernes trivsel og tilknytning til uddannelse og øger sandsynligheden for at gennemføre, når de er en del af et fællesskab eller har venner på ungdomsuddannelsen. Prøv derfor at udfordre den unge på evt. fastlåste forestillinger, og drøft, hvad der skal til for at prøve det af.

Formål

Formålet er at give den unge mod på at deltage i sociale og faglige fællesskaber på ungdomsuddannelsen og mulighed for at drøfte, om der er bekymringer eller udfordringer ved at deltage, som evt. vil kunne imødekommes med den rette støtte.

Redskab

Spørgsmålene er inspiration til forskellige måder at undersøge den unges ønsker for deltagelse. Nogle unge har brug for mere konkrete spørgsmål eller brug for at kende formålet med spørgsmålene for at kunne svare.

- Har du nogle hobbyer eller interesser, som du går til nu?
- Er der nogle aktiviteter, der giver dig energi eller gør dig glad?
- Hvordan foretrækker du at møde nye mennesker?
- Mere konkret: Er der noget, du kunne tænke dig at prøve af, fx elevråd, musical, barudvalg, skoleblad?

Hvis den unge allerede går på ungdomsuddannelsen, eller ved hvilken ungdomsuddannelse han/hun starter på, kan I sammen undersøge, hvad der findes af sociale og faglige fællesskaber på ungdomsuddannelsen og drøfte, om de muligheder er interessante for den unge.

Tjek fx ungdomsuddannelsens hjemmeside, eller tag kontakt til dem for at høre mere.

Trin 5: Find frem til relevante støttemuligheder sammen med den unge

Det kan være en kompliceret opgave at finde frem til den rette støtte for den unge. Det skyldes bl.a., at funktionsnedsættelser findes i forskellige grader og afhænger af den unges øvrige liv og udviklede strategier ift. funktionsnedsættelsen. Det er derfor nødvendigt at inddrage den unge i valget af støtte – også selvom den unges sag ligner forudgående sager.

Derudover er det vigtigt at tage kontakt til den rette fagperson i kommunen, hvis det er uklart, hvad der bedst kan kompensere den unge. Det er på dette trin oplagt at tage fat i den fagperson, der varetager fokusområde 2 om koordinering af den unges indsats. De har indsigt i den kommunale organisering, og hvilke fagpersoner der kan hjælpe med at finde frem til den rette støtte.

Formål

Formålet er at inspirere til forskellige typer af støtte, så I kan finde frem til den helt rette støtte for den unge, så I fx ikke kun overvejer specialpædagogisk støtte (SPS) som mulighed, men tænker støtte i et mere helhedsorienteret perspektiv.

Du kan som fagperson udfylde kontaktinformationer på relevante fagpersoner for de forskellige lovområder, så du har et overblik over, hvor du kan søge viden og sparring.

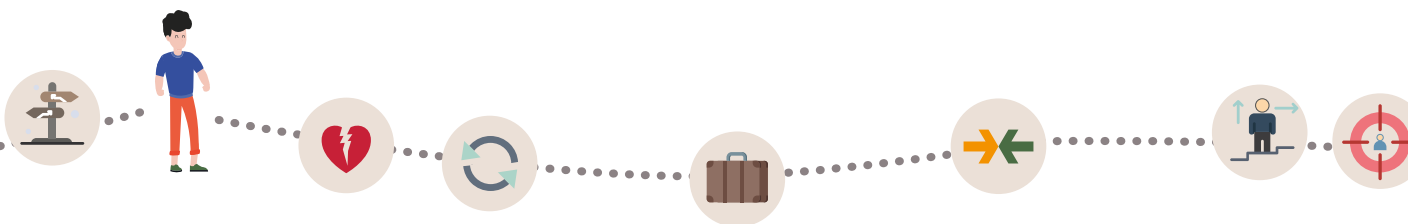
Redskab

Støtteoverblikket på næste side er en inspiration til, hvilke støttemuligheder der kan være relevante for at give unge med handicap bedre muligheder for at starte på og gennemføre en ungdomsuddannelse. Det afhænger altid af den enkelte unge, hvilken støtte der er relevant, ligesom der kan være forskellige måder at udøve støtte på i den enkelte kommune. I redskabet er der plads til at notere de konkrete kontaktpersoner eller kontaktinformationer med viden om de forskellige lovområder.

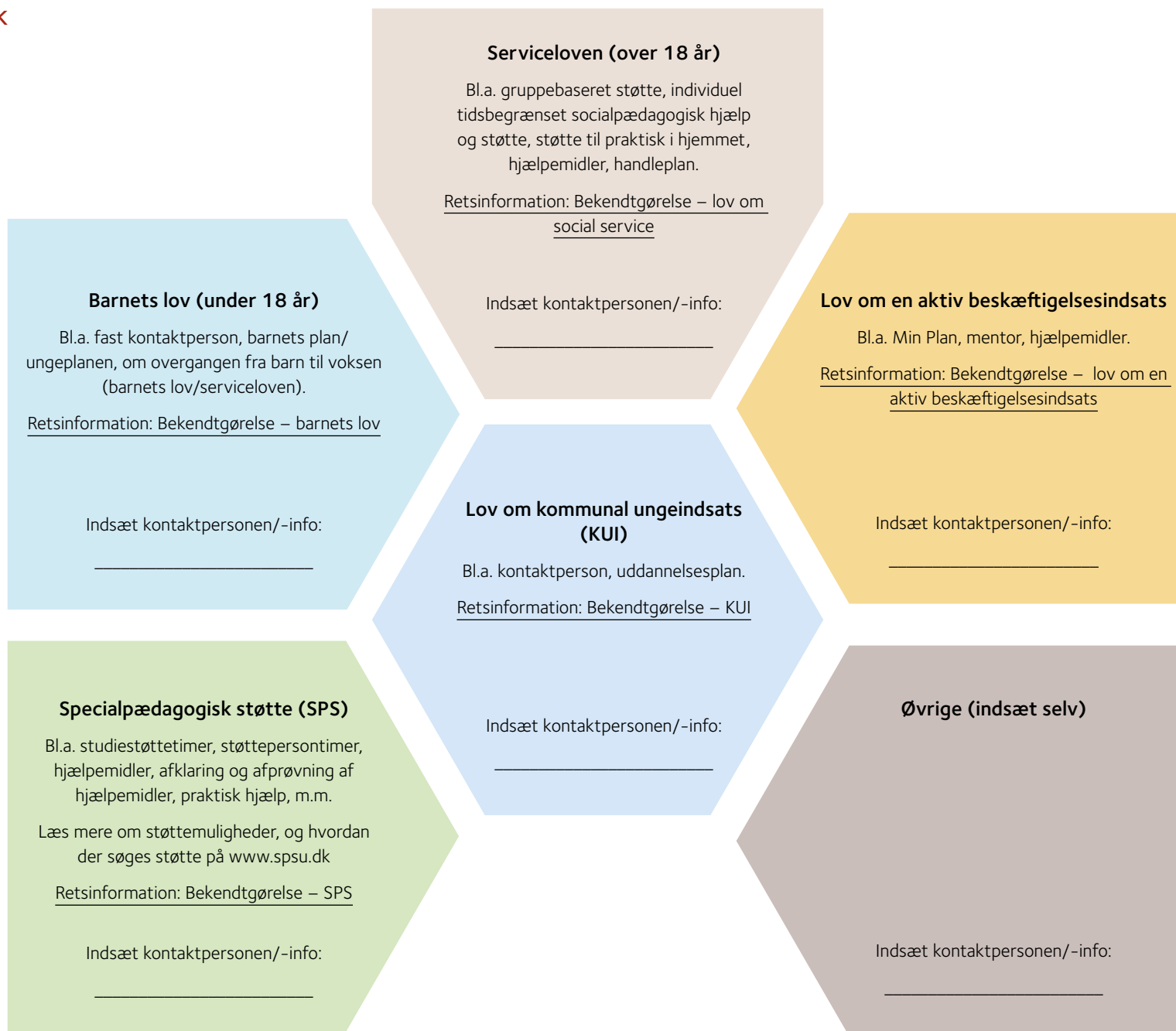
Hent inspiration i Hjælpemiddelbasen

I Hjælpemiddelbasen findes der en række vejledninger, som kort beskriver eksempler på hjælpemidler til personer med ADHD, autisme, synshandicap, cerebral parese, muskelsvind m.fl.

Find vejledningerne på www.hmi-basen.dk (gå til temaerne **Målgrupper** og **Guides**).

Støtteoverblik

Trin 6: Hjælp den unge med at søge og igangsætte støtten

Den unge skal hjælpes til at søge og/eller iværksætte støtten efter behov. Det gælder særligt støtte, hvor den unge skal søge og vurderes i personkredsen for at modtage støtten, da det kan være en kompliceret proces. I disse situationer kan den unge have brug for hjælp fra den koordinerende funktion (fokusområde 2), som sammen med den unge henvender sig til den relevante afdeling i kommunen eller på ungdomsuddannelsen og hjælper med at søge støtten.

Den unge kan også have brug for hjælp til at igangsætte de mere "uformelle" støtteformer, som fx mulighed for pauser i undervisningen, placering i klasselokalet, morgenbriefing på oplæringsstedet, tilpasning af aktiviteter på skolen uden for undervisningen osv.

Formål

Formålet er at støtten bliver søgt og iværksat inden start på ungdomsuddannelse eller tidligst muligt.

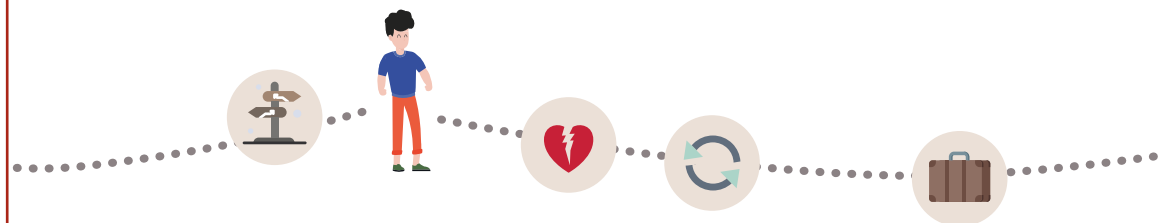
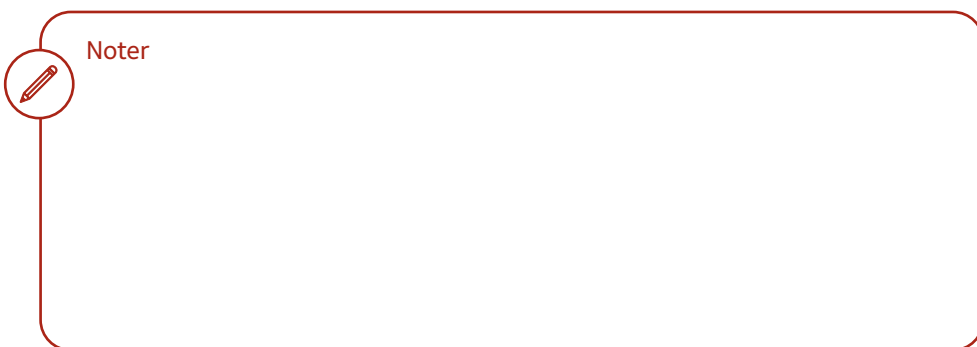
Redskaber

Redskabet fra trin 1 kan bruges til at genbesøge de konkrete arbejdsgange eller aftaler, du har lavet med den fagperson, der sørger for koordineringen af den unges indsats.

Redskabet fra trin 2 (Min vej) kan bruges til at notere, hvornår den unge har en rolle ift. at søge og igangsætte støtten.

Redskabet fra trin 5 (Støtteoverblik) kan bruges til at tage kontakt til de relevante fagområder.

Noter

Trin 7: Følg løbende op på den unges trivsel og støtte

Den unges støttebehov kan ændre sig i løbet af tiden på ungdomsuddannelsen. Det kan bl.a. skyldes ændringer i funktionsnedsættelsen (bedring, øgede mestringskompetencer eller forværring) eller øvrige livsforhold. Støttebehovet kan desuden variere betydeligt, afhængigt af om den unge fx har almen klasseundervisning, er i oplæring, eksamensperiode, projektarbejde osv. Der skal derfor løbende følges op på, om støttebehovet fortsat kompenseres den unge i alle relevante situationer. Opfølgningen er særligt relevant ved overgange i den unges forløb.

Formål

Den løbende opfølgning skal sikre, at:

- » **Støtten fortsat er relevant** – uanset om den unge er på ungdomsuddannelsen, i praktik, til eksamen, sociale arrangementer osv.
- » **Støtten er meningsfuld for den unge**, og den unge gør brug af støtten.
- » **Personer omkring den unge gør brug af støtten**, fx hvis der er tale om hjælpemidler, hvor det er nødvendigt, at omgivelserne også forholder sig til og bruger hjælpemidlerne.
- » **Det kan vurderes, om der er behov for andre typer af støtte**, samt mere eller mindre støtte.

Redskab

Til opfølgningen kan bruges redskaberne fra trin 2 (Min vej) og trin 3.

Det anbefales, at I tager udgangspunkt i de samme redskaber, som ved opstarten af forløbet, for at skabe en rød tråd og genkendelighed – uanset om I bruger redskaberne fra denne guide eller jeres egne valgte redskaber.

Noter

Tjekliste

Trin 1

- Samarbejde med fagpersoner, der udfører fokusområde 2 (koordinering af den unges indsats), er etableret
- Rolle-/ansvarsfordeling mellem relevante fagpersoner er aftalt og beskrevet
- Evt. kontaktiliste er udarbejdet

Trin 2

- Redskaber/metoder til at skabe overblik over forløbet sammen med den unge er udvalgt

Trin 3

- Redskaber/metoder til at afdække den unges styrker, ressourcer og udfordringer er udvalgt

Trin 4

- Redskaber/metoder til at undersøge den unges ønsker og forventninger til sociale og faglige fællesskaber på ungdomsuddannelsen er udvalgt

Trin 5

- Overblik over støttemuligheder med kontaktinfo på kolleger/fagpersoner med viden om områderne er udarbejdet

Trin 6

- Redskaber og arbejdsgange for at søge og iværksætte støtte med de unge er fastlagt

Trin 7

- Redskaber og arbejdsgange for at følge op på de unges støttebehov er fastlagt

Baggrund for indsatsen

SUI – en indsats med fire fokusområder

Formålet med *Styrket uddannelsesindsats* (SUI) er at få flere unge med handicap til at starte på og gennemføre en ordinær ungdomsuddannelse. SUI peger på fire fokusområder, der er vigtige at arbejde med for at lykkes med dette.

Organisationssporet – fokusområde 1 handler om at styrke det organisatoriske samarbejde mellem den kommunale ungeindsats (KUI), grundskolerne og ungdomsuddannelserne for at skabe mere smidige overgange for de unge mellem disse tre instanser.

Ungesporet – fokusområde 2 og 3 omhandler den direkte indsats med den unge. Fokusområde 2 skal sikre, at fagpersonerne omkring den unge deler relevant viden, så den unge oplever at få en velkoordineret indsats, hvor der bl.a. bliver søgt den rette støtte i tide, og ungdomsuddannelserne føler sig klædt på til at støtte den unge bedst muligt. Fokusområde 3 skal sikre, at den unge bliver bevidst om egne styrker og støttebehov samt mulighederne for støtte, for derved at være bedre rustet til at kunne vurdere, hvilken støtte der kan være relevant.

Ungdomsuddannelsessporet – fokusområde 4 er målrettet ungdomsuddannelserne og beskriver, hvordan ungdomsuddannelserne kan arbejde med at skabe mere inkluderende studiemiljøer, så de unge med handicap kan deltage i både sociale og faglige fællesskaber på lige fod med de øvrige elever.

Hvem kan have gavn af indsatsen?

SUI er udviklet til unge i alderen 14-30 år med en fysisk og/eller psykisk funktionsnedsættelse, fx syns- eller hørehandicap, cerebral parese, ADHD, ADD eller autisme. Indsatsen kan også være relevant for unge med fx angst eller depression, misbrug, hjemlige udfordringer eller unge i social isolation.

Projektet bag indsatsen

Indsatsen er udviklet i perioden 2021-2024 i et samarbejde mellem Social- og Boligstyrelsen, Styrelsen for Uddannelse og Kvalitet samt tre kommuner.

Læs mere om projektet og indsatsen på www.sbst.dk

Søg på "*Styrket uddannelsesindsats for unge med handicap*"

Social- og Boligstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.sbst.dk

December 2024